

18.6.2009

Dnro 1090/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

SAIRAANKULJETUKSEN MAKSUN OMAVASTUUOSUUS PERITTIIN ALAIKÄISELTÄ LAPSELTA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Tampereen kaupungin käytäntöä laskuttaa hänen 9-vuotiasta tyttärtään ambulanssikuljetuksesta. Maksu, 9,25 euroa, oli siirretty perintätoimiston perittäväksi, jolloin maksumuistutus oli lisännyt laskun 14,25 euroon ja maksuvaatimus 23,45 euroon. Kantelija arvosteli alaikäisen lapsen joutumista velkavastuuseen.

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kansaneläkelaitos korvasi kantelijan 9-vuotiaan tyttären tekemän sairaankuljetusmatkan kustannukset omavastuuosuutta lukuun ottamatta Tampereen kaupungille kun sairaankuljetustehtävän oli suorittanut Tampereen kaupungin pelastuslaitos. Omavastuuosuuden 9,25 euroa Tampereen kaupunki peri vakuutetulta, eli kantelijan tyttäreltä.

Maksusta oli lähetetty toimeksianto perintätoimistolle konekielisenä 1.3.2007. Perintätoimisto lähetti lapselle maksumuistutuksen 4.3.2007 (eräpäivä 14.3.2007). Perinnän maksuvaatimus lähetettiin 25.3.2007 (eräpäivä 4.4.2007). Perintä lopetettiin tiedolla "velallinen alaikäinen" 26.3.2007. Maksumuistutuksen mukainen summa on maksettu 28.3.2007.

Perintätoimisto Lindorff Oy hoiti perinnän Tampereen kaupungin ja perintätoimiston välisen sopimuksen mukaisesti. Taloushallinnon palvelukeskus lähettää sopimuksen mukaisesti perintätoimeksiannot Lindorff Oy:lle.

Erääntyneet sairaankuljetusmaksusaatavat siirrettiin perintätoimiston perittäviksi konekielisesti, kun laskun eräpäivästä oli kulunut kaksi viikkoa. Perintätoimisto lähetti asiakkaalle maksumuistutuksen, jossa maksuaikaa oli 10 päivää. Maksumuistutuksen eräpäivästä 4 päivän kuluttua saatava siirrettiin varsinaiseen perintään.

Sairaankuljetus kohdistui kuljetettavaan asiakkaaseen ja myös lasku maksuunpantiin hänen nimellään riippumatta siitä onko hän täysi-ikäinen. Sairaankuljetuksen laskutusjärjestelmästä tiedot siirret-

tiin taloushallinnon palvelukeskuksessa keskitettyyn myyntireskontraan (SAP).

Aluepelastuslaitoksen mukaan sairaankuljettajat täyttivät potilaan tiedot kuljetuksen yhteydessä. Sairaankuljettajat merkitsivät lomakkeelle, mikäli lasku halutaan eri osoitteeseen. Osoitetiedot eivät kuitenkaan siirry sairaankuljetuksen laskutusjärjestelmästä keskitettyyn myyntireskontraan. Tampereen kaupungin myyntireskontraan ei saatu siirrettyä myöskään huoltajien tietoja laskutusjärjestelmistä, koska liittymäjärjestelmät eivät päivitä osoitetietoja.

Taloushallinnon palvelukeskus siirtää keskitetystä myyntireskontrasta konekielisesti massa-ajoina kaikki saatavat perintätoimistolle, jolloin ei ollut mahdollista poimia aineistosta pois yksittäisiä alaikäisten laskuja.

Perintätoimiston mukaan maksumuistutus lähetettiin lapsen nimellä. Perintään siirron jälkeen ensimmäinen perinnän maksuvaatimus lähetettiin myös lapsen nimellä, minkä jälkeen toimeksianto lopetettiin "velallinen alaikäinen" -tiedolla ja kaupunki selvitti sen jälkeen huoltajan tiedot.

3.2

Oikeusohjeet

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 1 luvun 1 §:n mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Se käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä tästä aiheutuvat kustannukset. Lain 1 luvun 2 §:n mukaan vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Vanhempien elatuskykyä arvioitaessa otetaan huomioon heidän ikänsä, työkykynsä, mahdollisuutensa osallistua ansiotyöhön, käytävissä olevien varojen määrä sekä heidän lakiin perustuva muun elatusvastuunsa. Vanhempien elatusvastuun laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös lapsen kyky ja myös mahdollisuudet itse vastata elatuksestaan sekä seikat, joiden johdosta vanhemmille ei aiheudu lapsen elatuksesta kustannuksia tai ne ovat vähäiset.

Holhoustoimesta annetun lain (442/2999), jäljempänä holhoustoimilaki, 3 §:n mukaan edunvalvoja hoitaa vajaavaltaisen taloudellisia asioita. Lain 23 §:n mukaan vajaavaltaisella ei ole oikeutta itse vallita omaisuuttaan eikä tehdä sopimuksia tai muita oikeustoimia, jollei laissa toisin säädetä. Lain 24 §:n 1 momentin mukaan vajaavaltainen voi itse tehdä oikeustoimia, jotka ovat olosuhteisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä. Lain 25 §:n 1 momentin mukaan vajaavaltaisella on oikeus määrätä muun muassa siitä, minkä hän on vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansainnut. Alle 18-vuotiaan lapsen toimintakelpoisuutta on holhoustoimilaissa edellä kuvatuin tavoin rajoitettu, koska sääntelyllä pyritään täydentämään ja korvaamaan edunvalvonnan tarpeessa olevan puutteellista kykyä hoitaa taloudellisia asioitaan.

Ulosottokaaren säätämisen yhteydessä selvitettiin oikeusministeriössä alaikäisten ulosottovelallisten määrää ja heidän ulosotossa olevia velkojaan (HE 83/2006 vp). Hallituksen esityksen perusteluissa esitettiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettuun lakiin eräitä säännöksiä muun muassa ilmoituksesta holhousviranomaiselle siinä tapauksessa, että ulosottoon saapuu ilman päätöstä tai tuomiota täytäntöönpanokelpoisia, julkisia maksuveloitteita. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa todetaan, että alaikäisten ulosottovelallisen ulosottotäytäntöönpanotilanne ei ole sopusoinnussa holhoustoimilain tavoitteiden kanssa. Esityksessä todetaan, että taloudellisista asioista huolehtiminen ei tarkoita yksinomaan sitä, että valvotaan henkilöllä jo olevia varallisuusarvoisia etuja ja oikeuksia. Se käsittää myös sellaiset oikeustoimet, joilla on edunvalvonnassa olevan kannalta taloudellista merkitystä. Edelleen, jos alaikäistä koskeva ulosotto päättyy varattomuustodistuksen antamiseen, alaikäisen luottotietoihin tulee vuosia kestävä maksuhäiriömerkintä. Se, että hyvinkin pieniä lapsia on ulos-

ottovelallisena ja maksuhäiriöistä rekisteröitynä, on esityksen mukaan eettisesti arveluttavaa. Esityksessä otettiin näitä alaikäisen lapsen suojelemiseksi tarpeellisia säännöksiä. Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 6 §: mukaan jos alle 15-vuotiaalta henkilöltä peritään ulosotossa muuta julkista saatavaa kuin veroa, ulosottomiehen tulee pyytää hakijaa tarkastamaan alaikäisen maksuvelvollisuus. Täytäntöönpano on sen ajan keskeytetty. Alle 15-vuotiaasta velallisesta ei anneta muun muassa luottotietotoiminnan harjoittajalle tietoja (ulosotokaari 3 luku 113 §).

Terveydenhuollon maksujen osalta on erityisesti otettava huomioon potilaan asemasta ja oikeuksista annettu laki (785/1992), jäljempänä potilaslaki. Potilaslaissa alaikäisen asemaa käsitellään muun muassa 7 ja 9 §:ssä. Keskeinen periaate on, että jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Tällöin hänellä on 9 §:n mukaan oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoonsa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon mukaan käytännössä säännöstä on tulkittu siten, että näissä tilanteissa tarvitaan pääsääntöisesti alaikäisen nimenomainen suostumus tietojen antamiseen.

Sairausvakuutuslain 1 luvun 2 §:n mukaan Suomessa asuva henkilö on vakuutettu tämän lain mukaisesti. Laki ei tee eroa sen suhteen, onko henkilö täysi-ikäinen vai alaikäinen. Sen vuoksi korvaus suoritetaan alaikäiselle, kuitenkin niin, että korvauksen voi hakea alaikäisen puolesta hänen edunvalvojansa.

3.3

Arviointi

Kanteluasiassa on kysymys sairaankuljetuksen maksun omavastuuosuuden perimisestä lapsipotilaalta. Tampereen kaupungin selvityksen mukaan kaupungin pelastuslaitoksen sairaankuljettajat merkitsivät lomakkeelle laskutusosoitteen. Tampereen kaupungin myyntireskontran järjestelmästä johtuvista syistä tiedot, jotka on kirjattu sairaankuljetuksen aikana, tai tiedot huoltajasta laskutusjärjestelmässä eivät välittyneet perintään. Laskutuksesta ei selvitetty huoltajaa koskevia tietoja, vaan asia siirrettiin sopimuksen mukaisesti perintäyhtiölle kahden viikon kuluttua laskun eräpäivästä, jolloin perintäyhtiö lähetti maksumuistutuksen kaupungin puolesta velalliselle eli tässä tapauksessa 9-vuotiaalle lapselle. Kun tätäkään ei ollut määräjassa maksettu, lähetettiin varsinaisen ensimmäinen perintäkirje eli maksuvaatimus myös lapsen nimellä. Vasta tämän jälkeen sovitun mukaisesti asia palautui kaupungille huoltajan selvittämistä varten.

Näin ollen kaupunki ei ole ensi vaiheessa selvittänyt lapsen huoltajaa, joka elatusvelvollisuutensa nojalla oli velvollinen huolehtimaan lapsen elatuskustannuksista. Kuten edellä on todettu, terveydenhuoltoon liittyvien maksujen osalta on vielä erikseen selvitettävä, onko lapsi ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kykenevä päättämään hoidostaan ja onko hänellä siten oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoonsa koskevien tietojen antaminen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalleen. Tämän seikan arvioiminen lienee parhaiten suoritettavissa terveydenhuollon toimenpiteen antamisen yhteydessä tai mahdollisesti myöhemmin asianomaisesta terveydenhuollon yksiköstä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on lausunnossaan todennut, että koska lainsäädäntö ei ole yksiselitteinen ja koska erityisesti terveydenhuollossa myös alaikäisten kohdalla tilanteet voivat poiketa toisistaan, on Tampereen kaupungin perintäkäytännön yleinen arviointi jossain määrin ongelmallista. Kuitenkin voidaan todeta, että silloin kun alaikäinen ei itse kykene päättämään hoidostaan, olisi asianmukainen menettely sellainen, jossa maksu lähetettäisiin jo ensi vaiheessa hänen edunvalvojalleen. Vaihtoehtoisesti voidaan sosiaali- ja terveysministeriön mukaan ajatella menettelyä, jossa lasku lähetetään aluksi alaikäisen potilaan nimellä, mutta jos sitä ei makseta määräjassa, kunnan tulee selvittää

tää, onko kysymyksessä tilanne, jossa potilas on kyllin vanha itse päättämään hoidosta. Jos potilas on kyllin vanha itse päättämään hoidostaan ja tiedossa on, että hän on itsenäisesti hakeutunut hoitoon, tulee perintätoimet kohdistaa pääsääntöisesti häneen. Muissa tapauksissa lasku tulisi lähettää alaikäisen huoltajalle ja antaa sille uusi eräpäivä. Vasta tämän jälkeen maksamaton lasku voitaisiin lähettää perintään.

Mielestäni tässä tapauksessa, jossa alle 10-vuotiaaseen lapseen on kohdistettu perintätoimenpiteitä sairaankuljetusmaksun omavastuuosuuden perimiseksi, on syntynyt tilanne, jossa aiheettomasti ja vastoin holhouslainsäädännön tavoitteita, on lapsen velka jopa yli kaksinkertaistunut alkuperäisestä, koska Tampereen kaupunki ei ole asianmukaisesti selvittänyt lapsen huoltajaa. Mielestäni kaupungin tulee selvittää lapsen huoltaja ja kohdistaa maksuunpano häneen joko ensi vaiheessa tai laskun eräpäivän jälkeen siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt ellei potilaslain mukaan yksittäistapauksessa estettä tiedon luovuttamiselle ole.

Saatan tämän käsitykseni Tampereen kaupungin tietoon.